

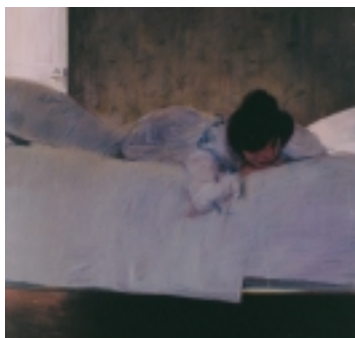
DESCOBREIX UNA JOIA DEL MUSEU

18 de maig de 2003

DIA INTERNACIONAL DELS MUSEUS

MUSEU NACIONAL
D'ART DE CATALUNYA

Museu d'Art Modern
08003 Barcelona
Tel. 93 319 57 28
Fax 93 319 59 65
mnac@mnac.es
www.mnac.es

RAMON CASAS Barcelona, 1866-1932

La mandra

Cap a 1898-1900

Oli sobre tela

64,5 x 54 cm

Firmada «R. Casas» a l'angle inferior dret. No datada

Adquisició de la col·lecció Plandiura

Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona

MNAC/MAM 4044

L'obra Aquesta pintura no està datada i no va figurar cap obra amb aquest títol als salons de París –on Casas va participar assíduament entre 1883 i 1912– ni a les exposicions celebrades a la Sala Parés de Barcelona. Per primer cop apareix reproduïda el 1901 a les revistes *Pel & Ploma* i *Cataluña Artística*. D'altra banda, una pintura de Casas titulada *Far niente* va participar a l'Exposició Internacional de Venècia del 1905. La similitud d'aquest títol amb el de la pintura comentada fa pensar que potser l'obra exhibida a Venècia era aquesta. En tot cas, és molt probable que la peça passés directament del taller de l'artista a mans del col·leccionista Lluís Plandiura.

Aquesta pintura, que podem datar cap a 1900-1901 –recordem també que la firma de Casas va evolucionar al llarg dels anys i que la figura de la tela correspon a la que acostumava a fer servir cap al 1900– és una obra realitzada quan, malgrat el triomf social com a pintor, començava un cert declivi en la carrera artística, que es traduïa en la repetició dels temes i l'allunyament de l'avantguarda artística catalana, que al decenni anterior havia liderat. Tanmateix, no hi ha cap dubte que *La Mandra* pot considerar-se una de les seves millors obres, alhora que reuneix els trets més característics de la seva personalitat artística.

S'hi evidencien algunes de les diverses influències que va rebre Casas durant la llarga estada a París als primers anys de la dècada de 1890: de l'estampa japonesa; de certs plantejaments, pel que fa al tema, d'alguns dels impressionistes i, molt especialment, del pintor d'origen nord-americà James McNeill Whistler. Alhora hi destaca l'absència de tot element descriptiu. El tema es limita a la representació d'una dona elegant i sofisticada, cosa habitual a les pintures de Casas, no exempta d'un cert punt d'erotisme, insinuat en l'actitud abandonada, i en la mirada una mica desafiadora que dirigeix a

l'espectador amb un sol ull, amb l'altre amagat sota un ble de cabell. La pintura està estructurada en un sol pla i representada a contrallum, de manera que la figura queda en una certa penombra que hi accentua un misteri insinuator. Pel que fa al tractament del color, en destaca el cromatisme harmònic amb domini dels blancs i les tonalitats de gamma freda. Finalment, cal destacar també que els pocs elements que integren la composició no estan del tot representats, sinó que tant la figura com la porta i el llit queden tallats, com si sobrepassessin els límits de la tela; amb això Casas sembla fer seva una de les *propositions* de Whistler en què aquest es mostra contrari al fet «que la pintura acabi on comença el marc de l'obra».

L'autor L'any 1882, quan Casas només tenia quinze anys, ja va fer una primera estada a París que, tot i la seva joventut, fou decisiva per al seu futur artístic, ja que va assistir a classes al taller del pintor Carolus-Duran, artista acadèmic que triomfava aleshores als salons de París i que admirava la pintura espanyola del segle XVII i molt especialment Velázquez, la lliçó del qual era molt present a la seva obra. Tot i que Casas abandonà ben aviat el taller del pintor francès i inicià un nou camí pictòric, l'empremta que va deixar Carolus-Duran en el jove artista ja no s'esborrà mai més. En qualsevol cas, les obres que vindrien a revolucionar el panorama artístic català dels primers anys de la dècada del 1890 no serien les realitzades en la línia més aviat tenebrista que havia après en el taller de Carolus-Duran, sinó d'altres dutes a terme també a París quan compartia una casa del Moulin de la Galette en el barri de Montmartre amb Santiago Rusiñol i Miquel Utrillo. Són aquelles pintures de caràcter naturalista que prescindeixen de «l'assumpte» per copsar una instantània fugaç, quasi fotogràfica, amb una composició d'elements que semblen sobrepassar els límits de la tela i un nou tractament del color, gairebé monocrom, que res no tenia a veure amb el fort i contrastat colorit de la pintura anecdòtica aleshores en boga en l'ambient artístic barceloní. Aquesta nova manera d'entendre la pintura topà, en un principi, amb una certa resistència del públic i de la crítica més conservadora. La reconciliació entre l'artista i el seu públic potencial no es faria esperar gaire. El 1898 Casas esdevé flamant guanyador del concurs de cartells promogut per l'empresa fabricant de l'Anís del Mono per anunciar aquest licor. Aquell mateix any rep l'encàrrec de decorar un dels salons del Cercle de Liceu de Barcelona, el club privat més exquisit de l'alta societat barcelonina. L'any següent, se celebra una primera exposició individual de Casas a la Sala Parés, que recull un total de 243 obres amb 27 pintures i la resta dibuixos, 61 dels quals havien il·lustrat les pàgines de la revista *Pèl & Ploma*, que aquell mateix any havia vist la llum per iniciativa de Miquel Utrillo i de Casas mateix. El 1909 té lloc una segona exposició individual de la seva obra a la mateixa galeria, amb un conjunt molt més nombrós que recull el bo i millor de la seva obra en una mostra de caràcter antològic. Casas tenia aleshores 34 anys.

Tot i que no es pot parlar de pintura modernista com a estil amb unes característiques formals determinades, l'obra de Ramon Casas, més que la de cap altre artista, s'ha identificat amb el paradigma de l'art avançat produït durant el període modernista. Aquest artista –com ja hem dit–, després d'un curt període de lluita per tal d'imposar la seva pintura, va acabar per convertir-se en el líder de la pintura catalana del tombant de segle i, en conseqüència, en l'artista més cobejat de la puixant burgesia barcelonina, a la qual Ramon Casas mateix pertanyia. L'obra que ens ocupa correspon, com veurem tot seguit, als anys del seu triomf aclaparador.